

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ОЗНАКИ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Визначено рівень державного впливу на процес розвитку малого підприємництва в різних регіонах. Досліджено справи з фінансово-інвестиційними ознаками підтримки малого підприємництва.

The level of state influence is certain on the process of development of small enterprise in different regions. Businesses are explored with the financially-investment signs of support of small enterprise.

Ключові слова: адміністративно-територіальна, державна підтримка, діяльність, місцеве самоврядування, мале підприємництво.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

На сьогодні природа місцевого самоврядування не може бути однозначно визначена. Складно чітко виділити суто місцеві справи, відмінні від загальнодержавних. Функції місцевого самоврядування мають не тільки приватноправовий, але і публічний характер. Місцеве самоврядування одночасно містить у собі елементи як державного, так і суспільного управління, що знайшло віддзеркалення в сучасному трактуванні поняття. По-перше, це право громадян, територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення. По-друге, зберігається основоположний принцип організації влади, згідно якому разом з розділенням влади (по горизонталі) формується система управління (по вертикалі).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зазначена проблематика перебуває в полі зору вчених, її різні аспекти досліджуються у працях таких українських науковців, як Я. Берсуцький, З. Варналій, В. Воротін, Л. Воротіна, В. Геєць, А. Дегтяр, М. Долішній, М. Корецький, О. Мордвінов, А. Пасхавер, С. Покропивний та інших. Серед зарубіжних учених необхідно відзначити роботи Дж. Кейнса, Д. Рікардо.

МЕТА РОБОТИ

— визначити рівень державного впливу на процес розвитку малого підприємництва в різних регіонах;
— дослідити справи з фінансово-інвестиційними ознаками підтримки малого підприємництва.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до норм Конституції України (ст. 7) в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування [2]. Повноваження розповсюджуються на питання місцевого значення, що мають відношення до управління комунальним господарством, комунальним житловим фондом, впорядкуванням території, санітарним станом тощо.

Один з критеріїв розмежування питань державного і місцевого значення можна сформулювати так: держава має справу з електоратом, а місцева влада — з місцевим населенням. Місцеве самоврядування є рівнем, найближчим до населення території. Можна стверджувати, що громадянин — спочатку житель, а потім учасник політичних відносин.

У законодавстві закріплено принципи місцевого самоврядування. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", визначаючи перелік предметів

ведення місцевого самоврядування (13 питань місцевого значення), не встановлює його достатності [1]. Тому виникає питання про грамотну організацію місцевого самоврядування, розподіл повноважень його органів. Відзначимо, що територіальна громада сама закріплює в своєму статуті організаційно-правові форми, структуру, порядок формування і характер діяльності місцевого самоврядування. Тому, яким чином заробляти кошти для підтримки громади, вирішують місцеві органи самоврядування. Розвиток малого підприємництва на своїй території за рахунок приватної ініціативи громадян повинен грати тут не останню роль. Місцева влада потребує існування суб'єктів малого підприємництва як виконавців місцевих замовлень для задоволення потреб мешканців конкретної адміністративно-територіальної одиниці. Крім того, як вже наголошувалося, однією з позитивних рис малого підприємництва є те, що воно залучає до сфери зайнятості велику чисельність людей і тим самим сприяє зниженню соціальної напруженості [3, с. 66].

Слід зазначити, що сформувані та оцінені рівень розвитку малого підприємництва в різних адміністративно-територіальних одиницях регіону дуже складно. Це пов'язано з відмінностями в природно-ресурсному і економічному потенціалі районів, а також з тим, що відсутня єдина методика ведення обліку діяльності малого підприємництва в кожній адміністративно-територіальній одиниці. Крім того, всі адміністративно-територіальні одиниці можна розділити на міські й сільські райони. Цілком природно припустити, що кожній такій групі відповідає своя специфіка. Тому під час аналізу була розглянута система групувань адміністративно-територіальних одиниць за різними критеріями рівня розвитку малого підприємництва.

До кількісних критеріїв відносяться такі: кількість малих підприємств з розрахунку на 1000 жителів адміністративно-територіальної одиниці; розподіл малих підприємств за прибутковістю (збитковістю); випуск малими підприємствами продукції власного виробництва з розрахунку на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці; обсяг платних послуг, наданих малими підприємствами на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці; кількість індивідуальних підприємців на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці.

За кожною кількісною ознакою адміністративно-територіальні одиниці поділяються на чотири групи: перша — "лідери", друга — "середняки", третя — "початківці", четверта — "аутсайдери" [7, с. 33]. За кожною адміністративно-територіальною одиницею закріплюється місце, що відповідає номеру групи.

До якісних критеріїв відносяться такі: наявність різних пільг, що надаються суб'єктам малого підприємництва на місцевому рівні; наявність інформації про податки, сплачувані суб'єктами малого підприємництва; наявність інформації про інвестиції у власний розвиток суб'єктів малого підприємництва; надання

фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва з місцевих бюджетів; наявність інформації про кількість суб'єктів малого підприємництва по галузях економіки; наявність інформації про частку малого підприємництва в загальному обсязі виробництва; робота з місцевим центром зайнятості щодо залучення безробітних в сферу малого підприємництва; наявність місцевого фонду підтримки малого підприємництва; проведення роботи в місцевих засобах масової інформації з формування позитивного іміджу підприємництва; проведення конкурсів серед підприємців на отримання державного замовлення [5, с. 90].

При аналізі адміністративно-територіальних одиниць за якісними ознаками слід виходити з того факту, чи існує даний показник у конкретній адміністративно-територіальній одиниці. Наступним показником, що характеризує стан малого підприємництва, є випуск малими підприємствами продукції власного виробництва з розрахунку на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці.

Наступний показник, необхідний для оцінки стану малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях, — обсяг платних послуг, наданих малими підприємствами на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці.

Інша, не менш важлива ознака, що дає уявлення про стан справ у малому підприємстві, — кількість працюючих індивідуальних підприємців з розрахунку на 1000 населення адміністративно-територіальної одиниці. Останній критерій, за яким ми групуємо адміністративно-територіальні одиниці, — обсяг платних послуг, наданих індивідуальними підприємцями на 1 жителя адміністративно-територіальної одиниці.

За всіма іншими кількісними показниками немає повної переваги міських районів над сільськими.

Тепер об'єднаємо всі кількісні показники кожної адміністративно-територіальної одиниці. Наступним етапом є проведення якісного аналізу. Його особливість полягає у тому, що його не можна виміряти кількісно. Визначені нами якісні критерії показують, в першу чергу, рівень управління малим підприємством у місцевих адміністраціях. Якісний аналіз дає можливість порівняти між собою, як виконується робота з підтримки малого підприємництва в місцевих адміністраціях.

Найпоширенішими якісними критеріями в адміністративно-територіальних одиницях є здебільшого наявність таких даних: про пільги, які надаються суб'єктам малого підприємництва; про діяльність місцевих центрів зайнятості щодо залучення безробітних у сферу малого підприємництва; про роботу місцевих СМІ щодо формування позитивного іміджу підприємництва; про наявність інформації стосовно податків, що сплачуються суб'єктами малого підприємництва; про наявність інформації щодо інвестицій суб'єктів малого підприємництва у власний розвиток; про кількість суб'єктів малого підприємництва по галузях економіки; про прибуток малого підприємництва в загальному обсязі виробництва; про надання фінан-

сової підтримки суб'єктів малого підприємництва; наявність діючого місцевого фонду підтримки малого підприємництва; проведення конкурсу серед підприємців на отримання державного замовлення. Ці дані збираються в двадцяти п'яти адміністративно-територіальних одиницях.

Пільги надаються на оренду приміщень, на реєстрацію суб'єктів малого підприємництва, для місцевих податків та зборів. Така робота проводиться в чотирнадцяти адміністративно-територіальних одиницях.

Необхідно володіти інформацією про кількість суб'єктів малого підприємництва по галузях економіки, що знаходиться на території адміністративно-територіальної одиниці, оскільки саме з цієї інформації починається весь процес роботи. Такою інформацією володіють практично в усіх адміністративно-територіальних одиницях.

Щоб якнайповніше уявити рівень впливу на процес розвитку малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях, якісні критерії можна розбити на три групи.

1. Адміністративно-організаційні (наявність різних пільг, що надаються суб'єктам малого підприємництва на місцевому рівні; робота з місцевим центром зайнятості щодо залучення безробітних у сферу малого підприємництва; проведення роботи в місцевих засобах масової інформації щодо формування позитивного іміджу підприємництва).

2. Інформаційно-статистичні (наявність інформації про податки, сплачувані суб'єктами малого підприємництва; наявність інформації про інвестиції у власний розвиток суб'єктів малого підприємництва, наявність інформації про кількість суб'єктів малого підприємництва по галузях економіки; наявність інформації про частку малого підприємництва в загальному обсязі виробництва).

3. Фінансово-інвестиційні (надання фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва з місцевих бюджетів; наявність діючого місцевого фонду підтримки малого підприємництва; проведення конкурсів серед підприємців на отримання державного замовлення).

В адміністративно-територіальних одиницях найбільш поширені адміністративно-організаційні й інформаційно-статистичні критерії оцінки малого підприємництва. Набагато гірше справи з фінансово-інвестиційними ознаками підтримки малого підприємництва [6, с. 26]. Тому основним недоліком роботи з підтримки малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях є відсутність достатнього фінансування на місцевому рівні.

Дана методика оцінки, в першу чергу, дає можливість порівняти стан малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях стосовно один до одного. На цій основі можна формувати плани підтримки малого підприємництва з регіонального бюджету і координувати планування розвитку малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ РОЗРОБОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, рівень розвитку малого підприємництва в адміністративно-територіальних одиницях регіону сильно відрізняється один від одного, при цьому у містах він значно вищий, ніж у сільських районах. Це пояснюється такими причинами: початковим вищим рівнем промислового розвитку; великим обсягом споживацького ринку; наявністю фінансово-кредитних організацій. Разом з тим, рівень управління малим підприємництвом в адміністративно-територіальних одиницях украї невисокий і однаковий як для міст, так і для сільських районів. По суті, процес розвитку малого підприємництва повністю залежить від ініціативи самих підприємців. Це пояснюється тим, що регіональна влада в проведенні політики, яка спрямована на підтримку розвитку малого підприємництва, не орієнтуються на місцевий рівень, надавши можливість місцевій владі самостійно займатися цими питаннями. Така політика не дозволить ліквідувати диспропорції в економічному розвитку окремих територій.

У цих умовах одним з найважливіших завдань, визначених Концепцією розвитку малого підприємництва, є формування інфраструктури, що забезпечує доступ суб'єктам малого підприємництва до необхідних послуг і ресурсів, зокрема інформаційним. Маючи якісну інформацію, можна отримати об'єктивні орієнтири при здійсненні підприємницької діяльності.

Література:

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 р. №280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — №19. — С. 6—10.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №30. — С. 3—10.
3. Копченко І.М. Фінансовий механізм сприяння розвитку малого підприємництва // Фінанси України. — 2003. — №5. — С. 65—68.
4. Корецький М.Х. Система формування доходів місцевого самоврядування // Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: 6 т. Т. 5: Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, В.Г. Бодров та ін. — К.: НДФІ, 2004. — С. 75—88.
5. Кузьмін О.Є., Комарницький І. М. Фінансова інфраструктура для підтримки малого підприємництва // Фінанси України. — 2003. — №2. — С. 87—94.
6. Мале підприємництво в Україні: процес розвитку / За ред. Д. Ляпіна. — К.: Ін-т конкурентного суспільства, 2001. — 255 с.
7. Масловська Л., Юр'єва Г. Актуальні проблеми регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва // Економіка, фінанси, право. — 2006. — №5. — С. 31—36.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2010 р.